

ტურიზმის მდგრადი განვითარების ძირითადი ფაქტორები

მარინა მეტრეველი
ეკონომიკის დოქტორი,
სტუ პროფესორი,
ირაკლი თავბერიძე,
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

ნაშრომში ტურიზმის დარგი განსაზღვრულია, როგორც მდგრადი განვითარების ძირითადი ფაქტორი, რომლის დადებითი ზემოქმედება ქვეყნის ეკონომიკაზე განისაზღვრება გარემოს მიმართ არამომხმარებლური დამოკიდებულებით. მდგრადი ტურიზმის ერთ-ერთ მთავარ მიმართულებას – ეკოტურიზმს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს დაცული ტერიტორიების მიმდებარე რეგიონებში გაზარდოს ეკონომიკური შემოსავლები და გააქტიუროს ადგილობრივი მოსახლეობის მოტივაცია და მათი როლი ეკოსისტემების, ბიომრავალფეროვნებისა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება-დაცვაში.

სტატიაში წარმოდგენილია ტურიზმის ერთ-ერთი მიმართულების – ეკოტურიზმის განვითარების ტენდენციები საქართველოში და გაანალიზებულია მისი მდგრადობასთან კავშირი, რომელშიც მნიშვნელოვანი როლი აკისრია გარემოსდაცვითი განათლების საქმიანობას.

კვლევის მიზანს წარმოადგენს გარემოსდაცვისა და ტურიზმის მდგრადი განვითარების არსებული ემპირიული მონაცემების საფუძველზე, როგორც ინსტიტუციურ ისე ორგანიზაციულ დონეზე ქვეყანაში არსებული გარემოს დაცვის მდგომარეობის თანამედროვე გამოწვევების იდენტიფიცირება.

კვლევის ამოცანებია: ეკოტურისტული პროდუქტის წარმოების გზით რეგიონებში მიღებული ეკონომიკური შემოსავლების კვლევა; დაცულ ტერიტორიებზე მცხოვრები მოსახლეობის გარე-

მოს მიმართ არამომხმარებლური დამოკიდებულების მოტივაციის გააქტიურების ტენდენციების ანალიზი; გარემოსდაცვითი განათლებისა და გარემოს მიმართ ცნობიერების ამაღლების გზით ქვეყანაში ტურიზმის მდგრადი განვითარების თანამედროვე გამოწვევებში არსებული პრობლემების აღმოფხვრის მექანიზმების შემუშავება.

საკვანძო სიტყვები: მდგრადი ტურიზმი, ეკოტურიზმი, გარემოსდაცვითი განათლება, დაცული ტერიტორიები, ტურიზმის სტრატეგია.

შესავალი

XXI საუკუნეში, ტურიზმი გამოკვეთილად ჩამოყალიბდა, როგორც მსოფლიო ეკონომიკაში საერთაშორისო მომსახურებით ვაჭრობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და სწრაფად განვითარებადი სექტორი, რომელსაც განსაკუთრებული როლი ეკისრება სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსებაში, მთლიანი შიდა პროდუქტისა და დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნაში. დარგის სრულფასოვანი განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია ქვეყნის მოსახლეობის ცხოვრების დონე, თავისუფალი დროის ხანგრძლივობა, მოსახლეობის კულტურული მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების სურვილის ზრდა, ეკონომიკური და პოლიტიკური სტაბილურობა, გარემოს დაცვისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების დონე და სხვ. ამგვარად, ტურიზმი, როგორც დარგი, ქვეყნის, არა მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ სოციალური განვითარების განმაპირობებელ ფაქტორად გვევლინება.

საერთაშორისო ტურიზმის სწრაფი და გლობალური ზრდიდან გამომდინარე, იზრდება, როგორც საერთაშორისო ტურისტული გადაზიდვების, სასტუმროებისა და გასართობის საშუალებების, ასევე, ტურისტული დესტინაციების (ტურისტული დანიშნულების პუნქტების) რაოდენობა. დღეს მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში არის ტურისტული დანიშნულების პუნქტები, ე.წ. „დესტინაციები“, რომელთა განვითარებით მიღებულ ეკონომიკურ შედეგებს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს არა მხოლოდ მსოფლიოს, არამედ ცალკეული რეგიონებისა და ქვეყნების განვითარებაში.

არასწორად და არათანმიმდევრულად დაგეგმილმა ტურიზმმა, შესაძლებელია უფრო მეტი ზიანი მოუტანოს ქვეყანას ვიდრე მისგან მიღებული შემოსავლები იყოს. სწორედ ამ მიზეზით, ბოლო წლებში, ტურიზმის აღარ განიხილება მდგრადი განვითარების პოლიტიკის გარეშე, რაც თავის მხრივ, მჭიდრო კავშირშია გარემოს მდგრად განვითარებასთან.

ქირითაღი ტაქსტი

მდგრადი განვითარების იდეას, 1987 წელს, გაეროს გარემოს დაცვის მსოფლიო კომისიის თავმჯდომარის გრო ჰარლემ ბრუნტლანდის (Gro Harlem Brundtland 1987) შემდეგი სიტყვებით ჩაეყარა საფუძველი: „კაცობრიობას ძალუძს მდგრადი გახადოს საკუთარი განვითარება და უზრუნველყოს თანამედროვე მოთხოვნების დაკმაყოფილება მომავალი თაობებისათვის მსგავსი შესაძლებლობების წართმევის გარეშე“. [1]

მდგრადი განვითარება ისეთი სისტემაა, რომელიც საზოგადოების ეკონომიკური განვითარებისა და გარემოს დაცვის ინტერესების გათვალისწინებით უზრუნველყოფს ადამიანის კეთილდღეობას, ცხოვრების დონის ხარისხის ზრდას და მომავალი თაობების უფლებას – ისარგებლონ შექცევადი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ცვლილებებისაგან მაქსიმალურად დაცული ბუნებრივი რესურსებითა და გარემოთი.

ზოგადად, ტურიზმის მდგრადი განვითარების დროს რესურსების მოხმარება ხდება ისე, რომ მან დააკმაყოფილოს ეკონომიკური, სოციალური და ესთეტიკური მოთხოვნები, მაგრამ ამავე დროს შეინარჩუნოს ქვეყნის კულტურული თვითმყოფადობა, გარემოს უმთავრესი ბიოლოგიური მრავალფეროვნება და მთავარი სასიცოცხლო სისტემები. ტურიზმის მდგრადი განვითარება უზრუნველყოფს სოციალური, კულტურული, ეკოლოგიური და ეკონომიკური კრიტერიუმების ჰარმონიულ შერწყმას, რაც არა მარტო ბუნებრივი და კულტურული რესურსების შენარჩუნების შესაძლებლობას მოგვცემს, არამედ მომავალი თაობებისათვის მათი შენახვის, განახლებისა და განვითარების წინაპირობა გახდება.

2015 წლის სექტემბერს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 193 წევრი სახელმწიფო მდგრადი განვითარების მიზნებზე შეთანხმების შემდეგ შედგა დოკუმენტი „2030 წლის დღის წესრიგი მდგრადი განვითარებისათვის“, რომელიც 17 მიზანს (SDGs) და 169 ამოცანას აერთიანებს. დღის წესრიგი 2030 არის ისტორიული მნიშვნელობის გლობალური შეთანხმება, რომელიც საერთაშორისო თანამშრომლობის ახალ, ყოვლისმომცველ ჩარჩოდ მიიჩნევა. 2016 წელს საქართველო ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა იყო, რომელმაც ნიუ-იორკში გაეროს მაღალი დონის პოლიტიკურ ფორუმის (HLPF) ფარგლებში მდგრადი განვითარების შესახებ ეროვნული ანგარიში წარადგინა და ამით გამოთქვა მზადყოფნა, მდგრადი განვითარების ეროვნული გეგმა შეუსაბამოს დღის წესრიგის 2030 მდგრადი განვითარების მიზნებს.

ნიშანდობლივია, რომ დოკუმენტში ტურიზმი, როგორც სტრატეგიული დარგი, პირდაპირ კავშირშია სამ მიზნობრივ კატეგორიასთან. (იხ. ცხრილი №1.)

ცხრილი №1. დღის წესრიგი 2030, ტურიზმის მდგრადი განვითარების მიზნები

მიზანი №8	„სტაბილური, ინკლუზიური და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა, სრული და პროდუქტიული დასაქმება და ღირსეული სამუშაო ყველასათვის“,
მიზანი №12	„მდგრადი მოხმარება და წარმოება“
მიზანი №14	„ოკეანისა და ზღვის რესურსების კონსერვაცია და მუდმივი გამოყენება განვითარებისათვის“.

წყარო: ცხრილი შედგენილია დისერტანტის მიერ დღის წესრიგი 2030-ის მასალებზე დაყრდნობით http://www.ungeorgia.ge/geo/sustainable_development_goals#.WzxjsNlzaUk

ცხრილში მოცემული მე-8 მიზანი პირდაპირ კავშირში ტურიზმის განვითარების ამოცანებთან, ხოლო სიყვებო: „პროდუქტიული დასაქმება და ღირსეული სამუშაო ყველასათვის, მეტყველებს

იმაზე, რომ მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა შესაძლებელია, უპირველეს ყოვლისა მაღალი პროფესიული კადრების პირობებში. [2]

2017 წელი, გაერთიანებული ერების ტურიზმის მსოფლიო ორგანიზაციამ, „მდგრადი ტურიზმის“ წლად გამოაცხადა. გაერთიანებული ერების მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის მიერ აღნიშნული ინიციატივა უმნიშვნელოვანესი ფაქტი იყო ტურიზმის მსოფლიო მნიშვნელობის ხაზგასასმელად და ხელშესაწყობად.

სამაყო და უმნიშვნელოვანესი ფაქტია საქართველოში ტურიზმის განვითარების, მდგრადი ტურიზმის განვითარების წელთან დაკავშირებით მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციასთან ჩატარებული ერთობლივი ღონისძიებებში ქვეყნის აქტიური მონაწილეობა. მაგალითად შეიძლება მოვიყვანოთ „ევროპის და აზიის სამთო კურორტების მე-3 საერთაშორისო კონფერენცია“, რომელსაც საქართველომ უმასპინძლა 2017 წლის 4-7 აპრილს. იგი ჩატარდა გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) და საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციისა და მთის კურორტების სააგენტოს ეგიდით. ყვეყანის, როგორც ტურისტული დესტინაციის აღიარებისთვის მნიშვნელოვანი იყო ის ფაქტი, რომ კონფერენციას ესწრებოდა UNWTO-ს გენერალურის მდივანი ტალეზ რიფაი და 250-მდე მსოფლიო ტურიზმის სხვადასხვა ქვეყნის ოფიციალური პირები. საქართველოს ტურიზმის ახალ, მსოფლიო მასშტაბებზე გასვლისა და საერთაშორისო დონეზე აღიარების დასტურია - 2018 წელს გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის გენერალურ მდივნად ზურაბ პოლოლიკაშვილის არჩევა.

ზოგადად, მდგრადი ტურიზმის საერთაშორისო წლის მიზანი იყო ტურიზმის როლის ხელშეწყობა ხუთ მთავარ სფეროში: 1. ინკლუზიური და მდგრადი ეკონომიკური ზრდა; 2. სოციალური ჩართულობა, დასაქმება და სიღარიბის შემცირება; 3. რესურსების ეფექტიანობა, გარემოს დაცვა და კლიმატური ცვლილებები; 4. კულტურული ღირებულებები, მრავალფეროვნება და მემკვი-

დროება; 5. ურთიერთგაგება, მშვიდობა და უსაფრთხოება.[3]

შესაბამისად, მდგრადი ტურიზმის საერთაშორისო წლის მიზანი იყო გადანყვეტილების მიმღებთა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება იმ გარემოების მიმართ, თუ რამდენად შეუძლია ტურიზმს ხელი შეუწყოს ქვეყნების ინკლუზიურ და მდგრად ეკონომიკურ ზრდა და შესაბამისად, სიღარიბის დაძლევა.

დასახული მიზნების მისაღწევად, გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციამ დაგეგმა და სხვადასხვა ღონისძიებების საშუალებით განახორციელა, შემდეგი მნიშვნელოვანი აქტივობები: ადვოკატირება და ცნობიერების ამაღლება; ცოდნის შექმნა და გავრცელება; პოლიტიკის შექმნა/შემუშავება; პროფესიული შესაძლებლობების ზრდა და განათლება. [4]

თვითოვეული აქტივობა დაკავშირებულია ტურიზმის მდგრად განვითარებაში მოგზაურობისა და ტურიზმის გავლენების შესახებ ცნობიერების ამაღლებასთან; იმ საშუალებებისა თუ მექანიზმების ხელშეწყობასთან, რომლებიც მონიტორინგს გაუწევენ ტურიზმის დადებით თუ უარყოფით გავლენებს; ისეთი საგანმანათლებლო პოლიტიკის ჩამოყალიბებისა და განხორციელების ხელისშეწყობასთან, რომელიც მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს მდგრადი ტურიზმის განვითარებაში.

2012 წელს ევროკავშირის მიერ მიღებულ რეზოლუციაში „The future we want” 66/288, ნათქვამია: „კარგად დაგეგმილ და მართულ ტურიზმს, შეუძლია მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს მდგრადი განვითარების სამ განზომილებასა და ასპექტში (სოციალურ, ეკონომიკურ და ეკოლოგიურ), სხვა სექტორებთან მჭიდრო კავშირის საშუალებით შექმნას ახალი სამუშაო ადგილები და ხელი შეუწყოს სავაჭრო შესაძლებლობების გაზრდას.“[5] აღნიშნულის მიღწევა კი შესაძლებელია, მხოლოდ შემდეგი მხარეების აქტიური ჩართულობით: **საზოგადოებრივი სექტორი, ბიზნეს სექტორი (ტურისტული ინდუსტრია), საგანმანათლებლო სექტორი, ადგილობრივი მოსახლეობა.**

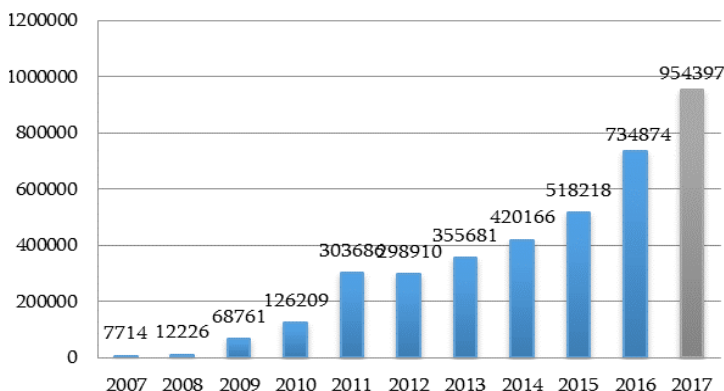
ნებისმიერი ტურისტული პროდუქტი იქნება წარმატებული მხოლოდ ზემოხსენებული დაინტერესებული მხარეების მჭიდრო თანამშრომლობით. მათი კარგი კოორდინაცია უზრუნველყოფს

ტურისტული დესტინაციის მდგრად განვითარებას, ინარჩუნებს რა მაღალი ხარისხით კმაყოფილ და დაუვინყარი შთაბეჭდილებით აღვსილ ტურისტს.

ზემოაღნიშნული მხარეების ჩართვასთან დაკავშირებით, ტურიზმსა და გარემოს შორის კავშირის ყველაზე გავრცელებული რესურსია დაცული ტერიტორიები. აქვე ხაზი უნდა გავუსვათ იმ ფაქტს, რომ საქართველოში არსებობს ვრცელი და კარგად განვითარებული დაცული ტერიტორიების ქსელი, რომელიც დაარსებულია და ფუნქციონირებს საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად.

საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ანგარიშის მიხედვით, 2017 წელს საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორთა რაოდენობამ - 954 397 მოგზაური შეადგინა, 30%-ით მეტი 2016 წელთან (734 874 ვიზიტორი) შედარებით. ვიზიტორთა შორის 57% იყო ქართველი (541 634 ვიზიტორი), ხოლო 43% უცხოელი (412 763 ვიზიტორი). (იხ. დიაგრამა N1.)

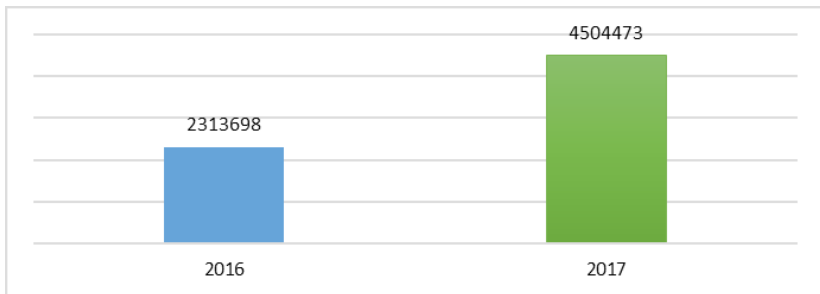
დიაგრამა N 1. საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორთა სტატისტიკა წლების მიხედვით

წყარო: სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო 2017 წლის ანგარიში, <https://apa.gov.ge/ge/angariSebi>

აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს საქართველოში იმოგზაურა 7,902,509 ვიზიტორმა (+17% 2016 წელთან შედარებით), რომელთაგან ტურისტული ვიზიტებით მოგზაურთა რაოდენობამ 4,069,354 ადამიანი შეადგინა. საგულისხმოა, რომ აღნიშნული რაოდენობიდან დაცულ ტერიტორიებზე იმოგზაურა თითქმის მეოთხედმა. აღნიშნული ემპირიული მონაცემები ნათელს ხდის, რომ საქართველოში მოგზაურთა შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობს ეკომოგზურობა. აღნიშნულის დასტურია ეკოტურისტული მოგზაურობიდან მიღებული შემოსავლების რაოდენობა, რომელმაც 2017 წელს შეადგინა 4,504,473 ლარი, 95%-ით მეტი 2016 წელთან შედარებით (2,313,698 ლარი). (იხ. დიაგრამა N2.)

დიაგრამა N2 ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები 2016-2017წწ.

წყარო: სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო 2017 წლის ანგარიში, <https://apa.gov.ge/ge/angariSebi>

რასაკვირველია დაცული ტერიტორიების პოპულარობის ზრდა იწვევს ახალი ტურისტული სერვისებისა და შესაბამისად, დასაქმებულთა რაოდენობის ზრდას, რაც მასტიმულირებლად მოქმედებს რეგიონებში ეკონომიკური შემოსავლების ზრდაზე.

საქართველოს დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ ტურიზმის სექტორში დასაქმებულთა რაოდენობამ 2017 წლის განმავლობაში - 1231 კაცი შეადგინა, 11%-ით მეტი 2016 წელთან შედარებით (1 106 კაცი), ხოლო თუ შევადარებთ 2014 მონაცემებს

- იგი გაორმაგებულია. შესაბამისად, დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის სარგებელმა 2014 წელს შეადგინა 1,136,000 ლარი, 2015 წელს – 2,565,200 ლარი, 2016 წელს 4,381,820, ხოლო 2017 წელს 5,723,621 ლარს მიაღწია. ზემოაღნიშნული ზრდის ტენდენცია ის მთავარი ფაქტორია, რომელიც ხელს უწყობს მიმდებარე ტერიტორიებზე მცხოვრების ადგილობრივი მოსახლეობის ბიზნეს საქმიანობის გააქტიურებას. 2017 წლის განმავლობაში, 2016 წლის მონაცემებთან შედარებით, დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ საოჯახო სასტუმროების რაოდენობა გაზრდილია 38%-ით, მაღაზიების რაოდენობა 30%-ით, კვების ობიექტების რაოდენობა 52%-ით.[6]

ზემოაღნიშნული პოზიტიური სტატისტიკის მიუხედავად, ქვეყანაში გარემოს დაცვის არსებული მდგომარეობის შესაფასებლად საინტერესოა განვიხილოთ და გავაანალიზოთ მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის მასალები (ტურიზმის კონკურენტუნარიანობის მახასიათებლები და მაჩვენებლები), რომლის მიხედვითაც, საქართველოს 2013 წლიდან 2015 წლის ჩათვლით, გარემოსა და მდგრადი ტურიზმის განვითარების უმნიშვნელოვანეს, ძირითად მიმართულებებში აქვს გაუარესებული მონაცემები: გარემოს დაცვით რეგულაციებში - 2013წ. – 94 ადგილი, 2015წ. – 113 ადგილი, გარემოსდაცვითი კანონდებლობის აღსრულების უზრუნველყოფაში - 2013წ. – 69-ე ადგილი, 2015წ. – 109 ადგილი, მოგზაურობისა და ტურიზმის თვითმდგრად განვითარებაში - 2013წ. – 47-ე ადგილი, 2015წ. – 76 ადგილი, ბუნებრივი რესურსების მაჩვენებელში - 2013წ. – 119-ე ადგილი, 2015წ. – 125-ე ადგილი, დაცული ტერიტორიების მთლიანი რაოდენობის მაჩვენებელში - 2015წ. – 124-ე ადგილი, ბუნებრივი გარემოს ხარისხში - 2013წ. – 59-ე ადგილი, 2015წ. – 67-ე ადგილი (იხ. ცხრილი №2.).

2013-2015 წწ-ების მონაცემების ანალიზით აშკარაა, რომ ქვეყანაში გარემოს დაცვის მდგომარეობა ყველა ინდიკატორით გაუარესებულია. ჩვენთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მოგზაურობისა და ტურიზმის მახასიათებლების 47-დან 76-ე ადგილზე გადანაცვლების ფაქტი, რომლითაც დასტურდება, რომ ქვეყანაში

ტურიზმის პოლიტიკა არ იგეგმება და არ იმართება მსოფლიო გამონეწევის შესაბამისად.

**ცხრილი №2. საქართველოს გარემოს დაცვის მახასიათებლები
და მაჩვენებლები (2013 - 2017წწ.)**

მახასიათებლები	2013 (140 ქვ.)	2015 (141 ქვ.)	2017 (136 ქვ.)
გარემოსდაცვითი მდგრადობა	74	52	42
გარემოსდაცვითი რეგულაციები	94	113	105
გარემოსდაცვითი კანონდებლობის აღსრულების უზრუნველყოფა	69	109	69
მოგზაურობისა და ტურიზმის თვით მდგრადი განვითარება	47	76	64
საფრთხის ქვეშ მყოფი სახეობები (%)	80	81	82
ბუნებრივი რესურსები	119	125	106
მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობა	79	83	86
ცნობილი სახეობები	101	104	101
დაცული ტერიტორიების მთლიანი რაოდენობა	-	124	103
ბუნებრივი გარემოს ხარისხი	59	67	47

წყარო: ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის 2013, 2015, 2017წწ-ების მასალებზე დაყრდნობით, *The Travel&Tourism Competitiveness Report 2013- 2017 (edition Paving the Way for a More Sustainable and Inclusive Future)*.

აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს 2015 წელთან შედარებით გარემოს თითქმის ყველა მახასიათებელი გაუმჯობესებულია: გარემოსდაცვითი მდგრადობისა და ბუნებრივი რესურსების კომპონენტებში 2015 წელს გარემოსდაცვითი მდგრადობის 52-ე ადგილი

- 2017 წლის 42-ე ადგილით შეიცვალა, 2015 წელს გარემოსდაცვით რეგულაციებში 113-ე ადგილი - 2017 წლის 105-ე ადგილით; 2015 წელს გარემოსდაცვითი კანონდებლობის აღსრულების უზრუნველყოფაში 109 ადგილიდან 2017 წელს ქვეყანამ გადაინაცვლა 69-ე ადგილზე; თბო-ის მდგრად განვითარებაში - 2015წ. - 76-ე ადგილიდან - 2017 წლის 64-ე ადგილზე; ბუნებრივი რესურსების 125 ადგილიდან 106-ე ადგილზე; დაცული ტერიტორიების მთლიანი რაოდენობის მაჩვენებელში 125-ე ადგილიდან 103-ე ადგილზე; ხოლო, სულ ცნობილ სახეობებში 104-ე ადგილიდან გადაინაცვლა 101 ადგილზე (იხ. ცხრილი №2.). [7]

ზემოაღნიშნული დადებითი ტენდენციის მიუხედავად, წარმოდგენილი ემპირიული მონაცემები მეტყველებენ იმაზე, რომ დღევანდელი მდგომარეობით, როგორც ინსტიტუციურ ისე ორგანიზაციულ დონეზე, ქვეყანას მაინც რჩება პრობლემები გარემოსდაცვისა და ტურიზმის მდგრადი განვითარების მიმართულებით.

ამასთან ერთად უნდა აღვნიშნოთ, რომ „ტურიზმის სტრატეგიის 2025“-ის სახელმძღვანელო 6 პრინციპიდან ერთ-ერთს წარმოადგენს „მდგრადობა“. იქიდან გამომდინარე, რომ აღნიშნული სტრატეგია არის სამთავრობო და მასში მოცემული აქტივობების განხორციელებაზე მუშაობენ სხვადასხვა სამინისტროები, აუცილებელი იყო მდგრადი ტურიზმის ძირითადი აქტივობები, განსაკუთრებით, ეკოლოგიური განათლებისა და გარემოს მიმართ ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები,¹ ასახულიყო საქართველოს ტურიზმის 2025 სტრატეგიის სამოქმედო გეგმაში და გააქტიურებულიყო ამ მიმართულებით მუშაობა.

ქვეყნების მიერ ზემოაღნიშნული ღონისძიებების გატარების აქტუალობაზე მეტყველებს, უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში, გარემოსდაცვითი განათლებისა და მდგრადი განვითარების კონცეფციის შერწყმა - ტერმინით "განათლება მდგრადი განვითარებისათვის" (ESD). გაერთიანებული ერების ევროპის

1 საქართველოს 2017 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, გარემოს დაცვის საგენტოს შესასრულებლად განსაზღვრული აქვს ეკოლოგიური განათლების, ცნობიერების ამაღლების და საზოგადოების ცალკეული ჯგუფების გარემოსდაცვითი ქცევის გაუმჯობესების მიზნით საჭირო ღონისძიებების გატარება.

ეკონომიკური კომისიის (UNECE) თანახმად, განათლება მდგრადი განვითარებისათვის „აფართოებს“ გარემოსდაცვით განათლებას მისი ინტეგრირებით სხვა სფეროებთან იმ მიზნით, რომ შეიქმნას „ყოველსაზღვრის კონცეფცია რომელიც მოიცავს ურთიერთ-დაკავშირებულ გარემოსდაცვით, ეკონომიკურ და სოციალური საკითხებს“ (UNECE, 2005). დღეისათვის, საერთაშორისო დონეზე „განათლება მდგრადი განვითარებისათვის“ აღიარებულია, როგორც მდგრადი განვითარების ფუნდამენტური სტრატეგია.

შ. როსი და ჯ. ვოლი (Ross and Wall (1999) თავიანთ კვლევებში განსაკუთრებით ხაზს უსვამენ ეკოტურიზმისა და მდგრადობის - გარემოს დაცვასა და მდგრად განვითარებას შორის კავშირს, რომელშიც შემოსავლების გენერირებასა და ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობასთან ერთად, ცენტრალური ადგილი გარემოსდაცვით ანუ ეკოლოგიურ განათლებას ენიჭება.

ეკოლოგიური განათლება წარმოადგენს მულტიდისციპლინარულ სწავლებას, რომელიც აყალიბებს გარემოსდაცვით შეგნებას, ღირებულებებს და უნარ-ჩვევებს, რომლის საშუალებითაც ადამიანი და მთლიანად საზოგადოება მონაწილეობს გარემოს შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების საქმეში. მომავალი თაობების მომზადება და აღჭურვა შესაბამისი გარემოსდაცვითი ცოდნით, უნარ-ჩვევებით და მდგრადი გარემოსდაცვითი დამოკიდებულებებით გადაუდებელ ამოცანას წარმოადგენს. ეკოლოგიური განათლება ეხმარება ქვეყნის მოსახლეობას გარემოსდაცვითი და მასთან უშუალოდ დაკავშირებული მდგრადი განვითარების პრობლემების გამოვლენაში, ამ პრობლემების შესწავლაში და მათი გადაჭრის აუცილებელი გზების მოძიებაში.

საყურადღებოა, რომ ყველაზე მწირი განათლება არსებობს სასოფლო-სამეურნეო დასახლებების მოსახლეობაში, განსაკუთრებით კი მათ შორის ვინც, „ტურიზმის №1 დესტინაციებთან“ - ეროვნულ პარკებთან სიახლოვეს ცხოვრობს (სკოლის ასაკიდან დაწყებული ყველა ასაკისა და სოციალური კუთვნილების მოსახლეობისთვის). ამისათვის საჭიროა მათ ადრეული ასაკიდან მიეწოდოს გარემოსდაცვითი ინფორმაცია, ვინაიდან, როგორც ეროვნული მემკვიდრეობის ბატონ-პატრონთ, მნიშვნელოვანი

როლი ეკისრებათ ამ ტერიტორიების დაცვასა და მოვლაში, განსაკუთრებით ტურისტული ბიზნესის წარმოების პროცესში. ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ გარემოს დაცვითი ინფორმაცია არ არის გარემოსდაცვითი განათლების ანალოგიური. გარემოს დაცვითი განათლება მოსახლეობას აძლევს არა მხოლოდ ინფორმაციას ენდემური სახის ფლორასა და ფაუნაზე, არამედ უმუშავებს მათ გარემოს დაცვისთვის საჭირო პროფესიულ უნარებს. აღნიშნული განათლების მიცემის ვალდებულების შესასრულებლად სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრს, 2017 წლის ბიუჯეტით გამოყოფილი ჰქონდა მხოლოდ 100 000 ლარი. ცხადია სახლმწიფოს მიერ დაფინანსების მწირი დონე განაპირობებს იმ მდგომარეობას, რომელიც დღეს გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების მიმართულებით არის ქვეყანაში.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველო გარემოს მიმართ ჯერ კიდევ დიდი გამოწვევების წინაშე დგას, რაც ხელს უშლის ტურიზმის მდგრად განვითარებას და საფრთხეს უქმნის ქვეყნისა და მისი მოსახლეობის გრძელვადიან კეთილდღეობას. ცხადია, საჭიროა მდგრადი ტურიზმის განვითარების პრაქტიკული განხორციელების ხელშეწყობა, გარემოსდაცვითი განათლების ჩათვლით, იმგვარად, რომ "დაბალანსებული იყოს ეკონომიკური ზრდა, გარემოს დაცვა და სოციალური განვითარება".

დასკვნები

ზოგადსაკაცობრიო ფუნდამენტურ ღირებულებათა მდგრადობა განაპირობებს გარემოს მიმართ ზნეობრივი მრწამსის მრავალსახოვნებას, რაც ეკოტურიზმის საფუძველსა და შედეგს წარმოადგენს. მდგრადი ტურიზმი უნდა გახდეს საქართველოს ტურისტული ბაზრის ძირითადი თვისობრივი მახასიათებელი, რომელიც დარგის ეფექტიანობისა და წარმატების მაღალ დონეს უზრუნველყოფს.

აღნიშნული მიდგომის განხორციელება დაეხმარება საქართველოს ახლანდელ და მომავალ თაობებს შეიძინონ არა მხოლოდ

გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების ცოდნა, არამედ სათანადოდ აღიჭურვონ შესაბამისი უნარებითა და ამ უნარების პრაქტიკულად გამოყენების შესაძლებლობებით (როგორიცაა მაგ. გადანეგეტილების მიღების პროცესებში მონაწილეობა, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა, ადგილობრივ პრობლემებზე დროული და სწორი რეაგირება და ა. შ.).

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, 1987 https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un_-milestones-in-sustainable-development/1987--brundtland-report.html
2. მდგრადი განვითარების მიზნები, გაერო საქართველოში. http://www.ungeorgia.ge/geo/sutainable_development_goals#.XCRe6lwzaUk
3. International Year of Sustainable tourism for development, 2017 <http://www.tourism4development2017.org/>
4. A roadmap for celebrating together, UNWTO, http://www.wise.co.th/wise/References/Tourism_Industry/Sustainable_Tourism.pdf
5. 66/288. The future we want, Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012, p.2 http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_66_288.pdf
6. სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო 2017 წლის ანგარიში, <https://apa.gov.ge/ge/angariSebi>
7. Metreveli M., Abkhazava-Gerber M., “The Role of Protected Areas towards the Economic Development of Tourism in Georgia”, 5th European Ecotourism conference “European Ecotourism Network - Common Attitude towards Sustainable Tourism”, p. 57, Tbilisi, 2018
8. მეტრეველი მ. გარემო და ეკოტურიზმის მენეჯმენტი. გამომც. „ფავორტი პრინტი“. 2012, თბილისი.
9. მეტრეველი. მ. ტურიზმის ეკონომიკა და პოლიტიკა. გამომც. „ფავორტი პრინტი“. 2011, თბილისი.

REFERENCES:

- 1 Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, 1987 https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un_-milestones-in-sustainable-development/1987--brundtland-report.html
2. Sustainable Development Goals, United Nations in Georgia. http://www.ungeorgia.ge/geo/sustainable_development_goals#.XCRe6lwzaUk
3. International Year of Sustainable tourism for development, 2017 <http://www.tourism4development2017.org/>
4. A roadmap for celebrating together, UNWTO, http://www.wise.co.th/wise/References/Tourism_Industry/Sustainable_Tourism.pdf
5. 66/288. The future we want, Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012, p.2 http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_66_288.pdf
6. Agency of Protected Area of Georgia, Annual Reports - 2017, <https://apa.gov.ge/ge/angariSebi>
7. Metreveli M., Abkhazava-Gerber M., “The Role of Protected Areas towards the Economic Development of Tourism in Georgia”, 5th European Ecotourism conference “European Ecotourism Network - Common Attitude towards Sustainable Tourism”, p. 57, Tbilisi, 2018
8. Metreveli M., Environment and Ecotourism Management. „Favorti printi“. 2012, Tbilisi. pp. 300
9. Metreveli M., Tourism Economics and Policy. „Favorti printi“. 2011, Tbilisi. pp. 16-17

THE KEY FACTORS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM

Marina Metreveli,

PHD in Economics, Professor of GTU,
Irakli Tavberidze, PhD student of GTU

RESUME

The hereby work defines the tourism as the key factor for sustainable development the positive impact of which on economy of the country is measured with the non-consumption approach to the environment. Eco-tourism – being one of the main directions of sustainable tourism – is of utmost importance for increase of the economic incomes in the regions adjacent to the protected areas and for triggering the motivation of the local population and their role in maintenance and preservation of the eco-systems, bio-diversity and cultural heritage. The Article provides the trends of development of one of the directions of tourism – eco-tourism and analyzes its link with sustainability where the key role is imposed on environmental educational activity.

The study aims at identification of the modern challenges of environmental protection in the country on the institutional and the organizational level on the basis of the empiric data available about environmental protection and sustainable development of tourism.

The tasks of the study imply: study of the economic incomes earned in the regions by means of eco-tourism production; analysis of the tendencies of activation of motivation of the non-consumption attitude of the population residing in the protected areas; development of the mechanisms for elimination of the problems of modern challenges of sustainable development of tourism by means of increased awareness on environmental education and environment.

Key words are: sustainable tourism, eco-tourism, environmental education, protected areas, tourism strategy.